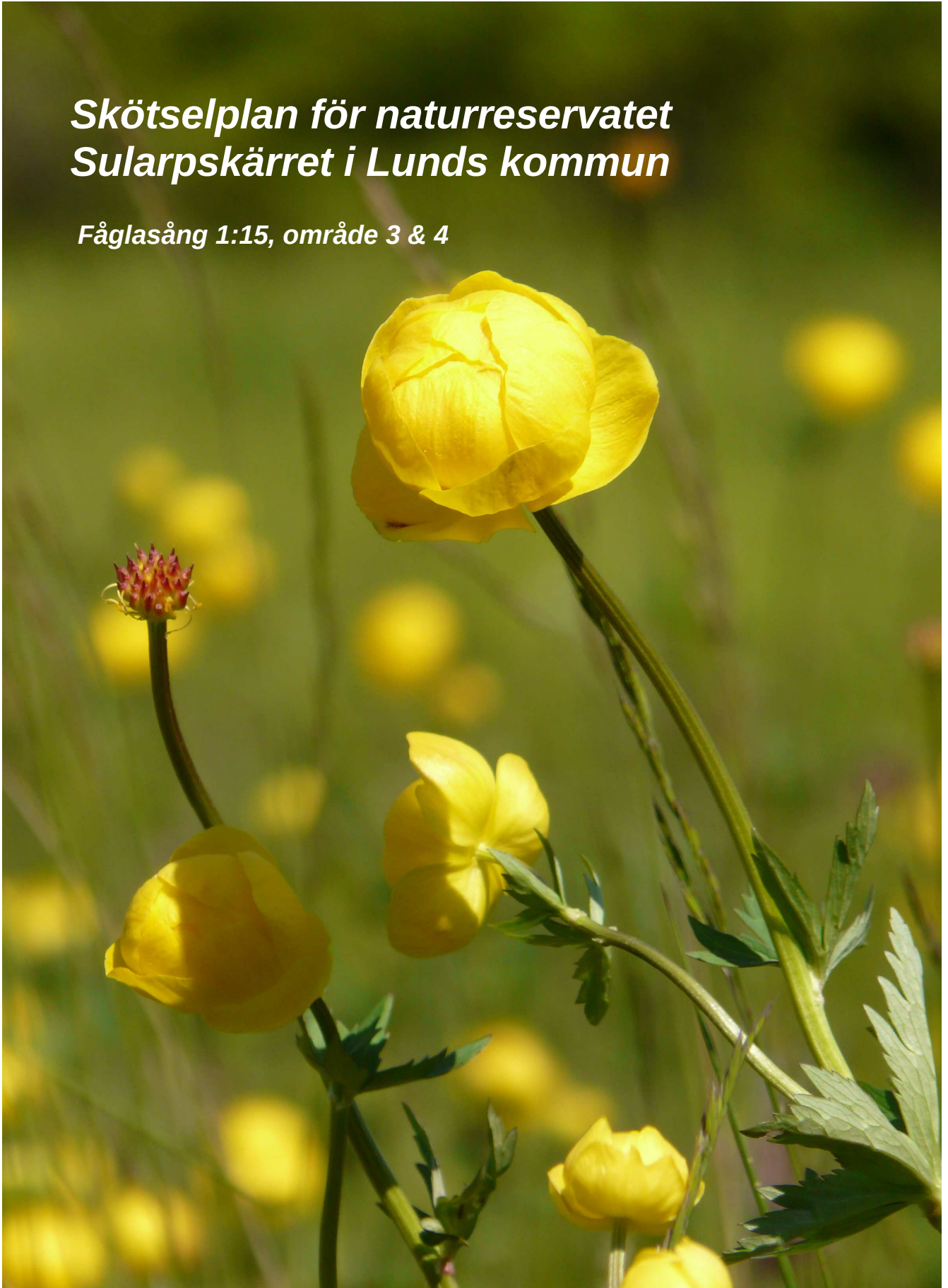
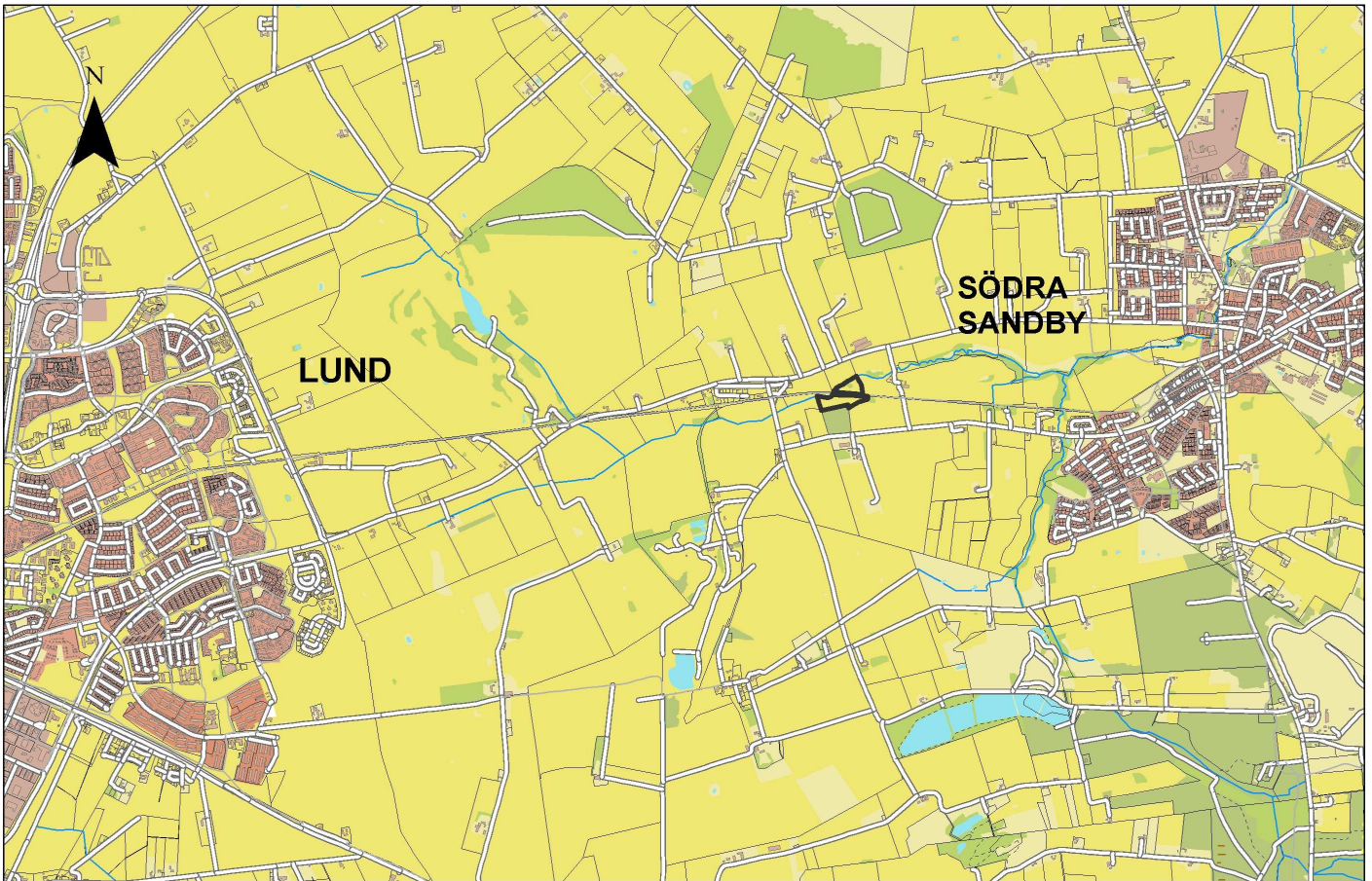

Skötselplan för naturreservatet Sularpskärret i Lunds kommun

Fåglasång 1:15, område 3 & 4

Översiktskarta med naturreservatets läge

Fastställt	Tekniska nämnden 2010-01-20, Kommunfullmäktige 2010-03-25
Planförfattare	E Glad, K Petersson (Bergman)
Omslagsbild	Smörbollar i Sularpskärret
Foto	E Glad

Innehållsförteckning

1 Syfte med reservatet	5
2 Beskrivning av området	5
2.1 Administrativa data	5
2.2 Historisk och nuvarande markanvändning	7
2.3 Bevarandevärden	8
2.3.1 Inventeringar, planer och program	8
2.3.2 Geovetenskaplig beskrivning	8
2.3.3 Biologisk beskrivning	9
2.3.4 Kulturhistoria	10
2.3.5 Friluftsliv	11
3 Planerad markanvändning och skötsel	11
3.1 Övergripande bevarandemål	11
3.2 Skydd	11
3.3 Generella riktlinjer & anvisningar	12
3.3.1 Skötsel	12
3.3.2 Dikningsföretag	12
3.4 Skötselområden	12
4 Mål och åtgärder för skötselområden	12
4.1 Skötselområde 1 - Slåttermark	12
4.1.1 Beskrivning	12
4.1.2 Skötselmål	13
4.1.3 Skötselåtgärder	14
4.2 Skötselområde 2 - Betesmark	15
4.2.1 Beskrivning	15
4.2.2 Skötselmål	17
4.2.3 Skötselåtgärder	17
4.3 Skötselområde 3 - Skogsmark	17
4.3.1 Beskrivning	17
4.3.2 Skötselmål	18
4.3.3 Skötselåtgärder	18
4.4 Skötselområde 4 - Övrig mark	18
4.4.1 Beskrivning	18
4.4.2 Skötselmål	18
4.4.3 Skötselåtgärder	18
5 Friluftsliv och rekreation	18
5.1 Övergripande mål	18
5.2 Riktlinjer och åtgärder	18
5.2.1 Tillgänglighet	18
5.2.2 Anordningar för friluftslivet	19
5.2.3 Information	19
6 Gränsmarkering	19

7 Uppföljning och dokumentation	19
7.1 Uppföljning av skötsel mål	19
7.2 Uppföljning av Natura 2000 - värden	19
7.3 Dokumentation av skötselåtgärder	20
8 Källor	20
Litteratur	20
Kartmaterial	20
Elektroniska källor	21
Övriga källor	21

Bilagor

1. Översiktskarta
2. Karta över skötselområden
3. Karta över anordningar
4. Hushållningssällskapets karta 1912
5. Karta över naturtyper enligt Natura 2000
6. Ritningar över dikningsföretaget
7. Engångs-/restaureringsåtgärder

1 Syfte med reservatet

Syftet med reservatet är att:

- långsiktigt upprätthålla en gynnsam bevarandestatus samt utveckla de habitat och arter som blivit utpekade utifrån habitatdirektivets (92/43/EEG) bilaga 1,
- bevara och utveckla ett hävdbeingat växt- och djurliv,
- säkerställa hotade naturtypers och arters fortsatta existens, samt att
- området ska vara tillgängligt för allmänheten.

2 Beskrivning av området

2.1 Administrativa data

Namn	<i>Sularpskärret</i>
Läge	<i>7 km öster om Lund</i>
Fastighetsbeteckning	<i>Fåglasång 1:15, område 3 och 4.</i>
Län	<i>Skåne</i>
Kommun	<i>Lund</i>
Församling/socken	<i>Södra Sandby församling / Hardeberga socken</i>
Skyddsform	<i>Naturreservat (enligt 7 kap. 4 § Miljöbalken)</i>
Beslutsdatum	<i>2010-03-25</i>
Naturvårdsförvaltare	<i>Lunds kommun</i>
Vegetationszon	<i>Nemorala zonen (sydsvenska lövskogsregionen)</i>
Naturgeografisk region	<i>7, Skånes sediment- och horstområde</i>
Internationella åtaganden	<i>Natura 2000 pSCI/SPA SE0430130 Sularpskärret</i>
Kartblad	<i>2C5i Hardeberga (Fastighetskartan RT90)</i>
Gränser	<i>Området är markerat med svart heldragen linje på kartan i Bilaga 1. Koord: N:6176676, E: 137752</i>
Dikningsföretag	<i>Sandby - Sularp av år 1945</i>
Nyttjanderätter	<i>Jakträtten på fastigheten 1:15 upplåten på livstid till Ann-Christin Gustavsson, Börje Gustavsson, Anna Gustavsson och Emil Gustavsson.</i>
Areal	<i>3,18 ha (varav norr: 1,19 ha, söder: 1,99 ha)</i>
Planförfattare	<i>Eleonor Glad, Karin Petersson (Bergman)</i>

Natura 2000

I samband med inträdet i Europeiska unionen har Sverige accepterat att delta i arbetet med att etablera ett nätverk av skyddade områden i Europa kallat Natura 2000. Habitat- och fågeldirektivet är EU:s bidrag till bevarandet av den biologiska mångfalden så som det lades fast i Konventionen om biologisk mångfald i Rio 1992.

Sverige har ett särskilt ansvar för att skydda och vårda de områden inom landet som är föreslagna att ingå eller som ingår i Natura 2000. Detta regleras i den svenska lagstiftningen i Miljöbalken och Förordning om områdesskydd m.m. Det innebär att åtgärder, både inom och utanför ett Natura 2000-område, som kan inverka negativt på bevarandestatus för preciserade habitat eller arter inom naturreservat kräver samråd och i vissa fall tillstånd enligt miljöbalken med tillhörande förordningar.

Den södra delen av naturreservatet Sularpskärrer är utpekad inom ramen för habitatdirektivet. Bilaga 5 visar områdets naturtyper enligt Natura 2000. De livsmiljöer som är särskilt angelägna att skydda och som kräver att särskilda bevarandeområden utses är förtecknade i direktivets bilaga 1. Arter vilkas bevarande kräver att särskilda bevarandeområden utses är förtecknade i direktivets bilaga 2, medan arter som kräver noggrant skydd är förtecknade i bilaga 4. Länsstyrelsen har tagit fram en bevarandeplan som anger bevarandesyfte och bevarandemål för de livsmiljöer och arter som förekommer i området. Bevarandeplanen är inarbetad i föreliggande skötselplan.

Naturtyper och arter enligt habitatdirektivet

<i>Naturtyp (kod)</i>	<i>Ungefärlig areal (ha)</i>
<i>Fuktäng med blåttåtel el. starr (6410)</i>	<i>0,2</i>
<i>Högörtäng (6430)</i>	<i>0,4</i>
<i>Rikkärr (7230)</i>	<i>0,1</i>
<i>Summa</i>	<i>0,7</i>

Art (kod)

Kalkkärrsgrynsnäcka (Vertigo geyeri) (1013)

Rödlistade arter

Kalkkärrsgrynsnäcka (Vertigo geyeri) (NT)
Blåttåg (Juncus inflexus) (NT)

Arter och biotoper för vilka ett särskilt åtgärdsprogram upprättats

Rikkärr
inklusive kalkkärrsgrynsnäcka

2.2 Historisk och nuvarande markanvändning

Omgivet av ett intensivt jordbrukslandskap ligger Sularpskärr i Sularpsbäckens dalgång mitt emellan Lund och Södra Sandby. Området består av det omtalade och av botaniskt intresserade välbesökta rikkärr¹ med angränsande betesmark söder om gång- och cykelvägen (Hardebergaspåret). Dessutom inkluderas betesmarken, inklusive torrbacken, norr om banvallen i naturreservatet. Lunds kommun äger marken och reservatets gräns följer ägogränsen. Dock ingår inte den av kommunen ägda banvallen (gång- och cykelvägen) i reservatet. Bilaga 1 visar reservatsgränserna.

Enligt äldre kartmaterial har området brukats företrädesvis som ängsmark. Enligt akten till "Charta öfver ut- och inägor uti Harreberga och Sularp" (1799) beskrivs området som "god och bördig madäng²" och ingår i ett större system av ängsmark utefter bäckens lopp. Ur Skånska rekognosceringskartan (1812-1820) kan utläsas att området bestod av öppen mark, även om noggrannare detaljer saknas. Hushållningssällskapets karta från 1912 (bilaga 4) och Häradskartan (1913) anger området som ängsmark. Dock ersattes ängsslåttern med beteshävd i början av 1900-talet, något som skedde även på många andra platser i Skåne under denna tid. Odling av vall på åkermark och introduktion av konstgödsel gjorde att behovet av ängens produktion blev avsevärt lägre. Enligt en före detta markägare har sedan bete varit den huvudsakliga hävden under 1900-talet. Flygbilden från 1940 visar öppen betesmark med generellt väldigt få träd och buskar i området. Trots benämningen *ängsmark* bör nämnas att efterbete rimligtvis varit en del av ängshävden under alla år. Efterbetet är ett lämpligt sätt att tillvarata återväxten i frodiga ängar samtidigt som grässvålen blir tätare. Dessutom gynnar djurens tramp ängsfloras fröspridande växter genom att skapa jordblottor där frön kan gro.

Den nuvarande markanvändningen i området är slåtter och bete. Delen norr om cykelvägen har sedan några år tillbaka betats av häst. I rikkärrsområdet i södra delen sker årlig slåtter sedan 1992. Den återupptogs efter den långa tiden med enbart bete, för att skapa en mer optimal förutsättning för den slåttergynnade floran. Idag slås kärret på traditionellt vis i augusti varje år. När det är möjligt följs slåttern av efterbete. Årlig förslåtter sker i början av sommaren, vanligtvis i juni, för att få bort högvuxna ohävdarter såsom älggräs (*Filipendula ulmaria*) och rosendunört (*Epilobium hirsutum*). Dessa arter tillåts annars breda ut sig och konkurrera ut de känsligare rikkärrsarterna som är beroende av hävden för sin överlevnad.

Under 1900-talet har hydrologin i rikkärret bland annat påverkats genom tillkomsten av järnvägsbanken och den uppväxande barrskogen i söder. Järnvägen Lund-Revinge som gick tvärs igenom reservatet (se bilaga 4) var i bruk 1905-1939. Vid anläggning sattes ett antal dräneringsrör in för att leda bort vatten från vallen. Dock går inga rör genom rikkärrspartiet. När tågtrafiken upphörde år 1939 togs spåren efterhand bort och banvallen blev gång- och cykelväg. Ett stickspår av järnvägen löpte längs med det som idag är södra gränsen för reservatet och anslöt till huvudspåret strax öster om reservatet. Spåret nyttjades av den grustäkt som bedrevs söder om kärret, på nuvarande fastigheten Sularp 1:8. Stickspåret och dess vall togs bort vid samma tidpunkt som de övriga spåren. Efter grustäktens nedläggning fylldes området igen, varefter barrskog planterades.

År 1945 genomfördes ett dikningsföretag i bäcken, vars botten då blev sänkt i genomsnitt med en meter (se bilaga 6). Detta har påverkat kärrets hydrologi, dock inte i den storleksordning som först antogs. Kärrets torvlager fungerar som barriär och har en kvarhållande

¹ kärrmiljö som via vatten tillförs mineraler från intilliggande kalkhaltig eller mineralrik berggrund eller jord.

² äng med hög markfuktighet som ofta ligger i anslutning till sjö eller vattendrag.

effekt på vattnet i kärret, eftersom torv, speciellt höghumifierad sådan, är en mycket tät jordart. Dock kan den sänkta vattennivån ha gjort att mäktigheten av torven minskat något, eftersom sänkt grundvattennivå ger ökad syresättning djupare ner i marken, vilket resulterar i ökad nedbrytning.

I östra betesfållan söder om banvallen finns två dräneringsbrunnarna som utdikar åkern öster om barrskogen. Ett söndersprucket dräneringsrör, sannolikt utan funktion idag, ligger intill bäckens tvära vinkel direkt innan banvallsbron.

2.3 Bevarandevärden

2.3.1 Inventeringar, planer och program

Sularpskärret är ett av få kalkkärr³ som finns kvar i Skåne idag. De flesta andra har på det ena eller andra sättet försvunnit, framförallt genom dränering, övergödning, uppodling, eller igenväxning. Hoten är många och det är viktigt att bevara de stora värden som finns i detta område.

Södra delen av reservatet är Natura 2000-område och finns även med i den nyligen reviderade Myrskyddsplanen för Sverige (2007) där området beskrivs med ”...*en unik flora och fauna där sällsynta djur och växter fortfarande förekommer i relativt stora populationer*”. Området berörs av det nationella åtgärdsprogrammet för rikkärr (som inkluderar kalkkärrsgrynsnäcken) som fastställts av Naturvårdsverket. Området finns även med i Ängs- och betesmarksinventeringen (utförd under 2002-04). I rikkärrsinventeringen utförd av Länsstyrelsen 2006 är rikkärrspartierna i södra delen av reservatet utpekade med naturvärdesklass 1.

I Länsstyrelsen i Skåne läns naturvårdsprogram ”Från Sandhammaren till Kullaberg” (1996) finns kärret beskrivet med sina stora värden. Sularpskärret finns vidare omnämnt i våtmarksinventeringen i dåvarande Malmöhus län (1993). I Lunds kommuns Grönstruktur- och naturvårdsprogram (2006) har området fått högsta prioritet som ett av kommunens viktigaste kalkrikkärr. Sularpskärret är, i egenskap av Natura 2000-område, av riksintresse för naturvärden enligt 4 kap. 1 & 8 §§ Miljöbalken och för kulturmiljövården enligt M:K81 (3 kap. 6 § Miljöbalken). Området innefattas av strandskyddet enligt 7 kap. 13-18 §§ Miljöbalken. Området är ett populärt studieområde och utflyktsmål för allmänheten.

2.3.2 Geovetenskaplig beskrivning

Berggrunden i området består i huvudsak av silurisk⁴ lerskiffer med undantag för den allra östligaste delen som består av lerskiffer och kalksten från ordovicium⁵. Mellan de båda bergarterna löper en deformationszon från nordväst till sydost. Även en diabasgång löper parallellt, något öster om denna zon. Diabasen går i dagen i de centrala partierna av norra betesmarken där en torrbacke med fin flora ligger belägen. I den södra delen av reservatet överlagras lerskiffern av blockfattig lermorän, medan silt täcker större delarna av norra delen.

Själva Sularpskärret ligger i en svag sluttning nedanför en brant slänt på bäckdalens södra sida. Kärret är topogent⁶. I släntens nederkant sipprar kalkhaltigt grundvatten fram i diffusa

³ ibland nämnt kalkrikkärr; typ av rikkärr som tillförs stora mängder kalcium (Ca) via grundvattnet.

⁴ bildad under den geologiska tidsåldern Silur, ca 443 - 416 miljoner år sedan.

⁵ bildade under den geologiska tidsåldern Ordovicium, ca 490 - 443 miljoner år sedan.

⁶ har en plan yta vars lutning inte överskrider 5 %.

källor och ger marken en ständigt hög fuktighet. Kalkhalten är så hög att kalktuff⁷ fälls ut i den nedre delen av kärret. Kärret avvattnas i norr mot Sularpsbäcken vars lopp går från väster mot öster. I de blötaste partierna sker en svag torvbildning.

2.3.3 Biologisk beskrivning

Flora

Området har historiskt sett ingått i ett större sammanhängande område med slätter och betesmarker, men ingår idag endast i den smala rest av hävdade marker som följer bäckens sidor. De höga floristiska värdena har framförallt sitt ursprung i den kontinuerliga hävdtradition av årlig slätter och till viss del bete, som pågått under flera århundraden, kanske till och med årtusenden.

Slätter och bete är båda nödvändiga för att bevara den flora (och fauna som är knuten därtill) som kommit att utvecklas i ängar och betesmarker. Floran består många gånger av lågväxta, ljuskrävande arter som skulle konkurreras ut av högvuxna arter om hävden försvann. Hävden bidrar även till en kontinuerlig utmagring av jorden i och med ett konstant uttag av näringsämnen varje gång gräset slås eller betas. Detta gör att kvävegynnade arter inte kan konkurrera på samma sätt som på en gödslad mark.

Sen slätter med efterbete gör att örter och gräs hinner blomma och sätta frö innan de slås av. Slätterängen har därför blivit hemvist för flera hotade ett- och tvååriga arter som är beroende av årlig frösättning för sin överlevnad. Betet ger något andra förutsättningar. Medan slättern kapar samtliga växter på samma höjd samtidigt, sker en viss åtskillnad av växterna när djuren betar. Hästar och nötkreatur lämnar olika rator som växer vidare, medan får i allmänhet brukar beta av det mesta, ofta väldigt nära markytan. Betesdjurens tramp skapar jordblottor där frön kan gro. Utan hävden skulle dalgången snabbt växa igen och Sularpskärret skulle inte ha de värden det har idag.

Hardebergspåret skiljer reservatet i två områden, den södra och den norra delen. I södra delen har en kombination av lång tradition med obruten hävd, god vattentillgång och kalkhaltig jordmån gett förutsättningar för en sällsynt och artrik flora med orkidéer, smörbollar, flera starrarter samt en rik och för rikkärr typisk mossflora. En varierad vattentillgång i kärret medför olika ekologiska förutsättningar för floran vilket har resulterat i förekomster av olika vegetationstyper. På de riktigt blöta partierna sker en svag torvbildning och här förekommer de värdefulla kalkkärrpartierna.

På något torrare partier kan man finna den artrika kalkfuktängen och olika typer av högörtängar. Vissa partier är mycket tuviga med en riklig förekomst av tuvstarr. I området finns några få videbuskar utspridda, vilka fungerar som skydd och kalciumdepå för de kärrelevande molluskerna. De utgör även viktiga mikrohabitat för många andra arter.

Kring de centrala partierna ligger betesmark indelad i tre fällor. Norra delen består av betesmark med en floristiskt intressant torrbacke i centrum.

Fauna

Mollusker

Som ett av västra Skånes få kvarvarande rikkärr hyser Sularpskärret en artrik och diversifierad landmolluskfauna med karakteristiska och sällsynta arter, som gynnas av den kombinerade hävden av bete och slätter.

⁷ utfällning av kalciumrikt mineral.

Här förekommer bland annat kalkkärrsgrynsnäckan (*Vertigo geyeri*) som förutom att vara en Natura 2000-art, även står som missgynnad (NT) i den svenska rödlistan⁸ (Gärdenfors 2005). Dessutom ingår den i *Åtgärdsprogram för bevarande av rikkärr* (Sundberg 2006). Kalkkärrsgrynsnäckan lever främst i rikkärr och på kalkfuktängar, och finns representerad i en stor del av landet dock med stora luckor i utbredningen. Arten som är ca 4 mm lång hittas ofta bland brunmossor i källpåverkade rikkärr. En måttligt intensiv betesdrift eller motsvarande inverkan som upprätthåller solinsläpp och påverkan på fältskikt är fördelaktig för arten. Överbete kan skada arten, då för hårt markslitage helt enkelt dödar allt för många individer. Att behålla några videbuskar i kärret eller dess kantzoner är positivt av flera skäl. Dels skapar buskar refuger i kärret dit snäckorna kan dra sig tillbaka och överleva under perioder av t.ex. extrem torka eller hårt betestryck. Dels skapar buskagen ett flertal mikrohabitat med olika beskuggningsgrad, vilket ökar biodiversiteten i kärret. För molluskerna är dessutom förnan av förmultnande videlöv- och kvistar en viktig källa till lättillgängligt kalcium (kalciumcitrat), vilket således är positivt för både art- och individriktigheten hos snäckor. Busk- och trädsikt får dock inte ta över, då snäckan är beroende av ljusa miljöer för sin överlevnad. Åtgärder som på ett eller annat vis ändrar hydrologin är allvarliga hot, då arten förekommer främst i områden med hög och relativt stabil grundvattennivå och försvinner från områden som torrläggs.

Smalgrynsnäckan (*Vertigo angustior*), en annan Natura 2000-art, förekommer rikligt, men är inte rödlistad i Sverige. Arten blev inte dokumenterad förrän efter att beslut om Natura 2000-område tagits, varför den inte är omnämnd i Bevarandeplanen. Även ett flertal andra molluskarter som lever i rikkärr förekommer i området.

Groddjur

Vanlig groda (*Rana temporaria*) leker i den blöta västra delen av norra betesmarken om våren (mars-april). Vanlig groda är inte hotad i Sverige, men är såsom samtliga groddjur, fridlyst i hela Sverige.

Insekter

Den rika floran medför att många arter av fjärilar och andra insekter förekommer här.

Rödlistade arter

Förekommande arter i den svenska rödlistan (Gärdenfors 2005) är den ovan beskrivna kalkkärrsgrynsnäckan (NT) samt blåståg (NT).

Värd att nämnas, trots att den endast hittats utanför reservatet, är landets enda förekomst av bäckfräne (*Nasturtium microphyllum*) som observerats i gränsen till naturreservatet Fågelsångsdalen. Arten är listad som starkt hotad (CR) i rödlistan.

2.3.4 Kulturhistoria

Området ingår i ett område som är utpekad riksintresse för kulturmiljövården enligt M:K81 (3 kap. 6 § Miljöbalken). Fornlämningar i dess omgivning vittnar om tidiga boplatser längs med ån och dess omnejd, dock har inga fornlämningar innanför gränsen dokumenterats.

Området har under mycket lång tid hävdats och aldrig varit uppodlat. Detta har bidragit till den artrikedomen som finns idag. Den flora och fauna som under århundraden anpassats till bruksmetoderna och utvecklats i dessa miljöer är i högsta grad av kulturhistoriskt

⁸ Rödlistade arter i Sverige 2005 av U. Gärdenfors. Lista över hotade arter i Sverige. De fastställda hotkategorierna är som följer: NT=missgynnad, VU=sårbar, EN=starkt hotad, CR=akut hotad, RE=försvunnen och DD=kunskapsbrist.

intresse. Dessa kulturhistoriska marker är mycket viktiga element för oss och framtida generationer, eftersom de hjälper oss att förstå historien, men även vår samtid.

2.3.5 Friluftsliv

Såväl för forskare inom t.ex. floristik och växtekologi som för skolor och en botaniskt intresserad allmänhet utgör Sularpskärrret en viktigt exkursionslokal. Trots sin litenhet kan området även ha ett upplevelsevärde som kan vara till stor tillgång för friluftslivet. Naturskyddsföreningen bedriver slåtter av rikkärret som allmänheten kan deltaga i. Hardebergaspåret, gång- och cykelvägen som går tvärs igenom reservatet, gör området lättillgängligt.

Naturskyddsföreningen har förslåtter i Sularpskärrret (2008-06-04).

3 Planerad markanvändning och skötsel

3.1 Övergripande bevarandemål

Målet med naturreservatet är att långsiktigt bevara och utveckla de värdefulla hävdvillade livsmiljöerna av slåtterängar och betesmarker, samt de växt- och djursamhällen som är karaktäristiska för dessa. Vidare ska området vara tillgängligt för allmänheten.

3.2 Skydd

Ingrepp som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område kräver tillstånd av länsstyrelsen enligt 7 kap. 27-29 §§ Miljöbalken. Detta gäller oavsett om ingreppet sker inom eller utanför ett Natura 2000-område. Skötselplanen ska också fungera som underlag för bedömningen av om tillstånd behövs och om tillstånd kan ges.

Omgivande marker ska skyddas mot exploatering, grundvattensänkande åtgärder m.m. med stöd av gällande lagstiftning (plan- och bygglagen, miljöbalken m.fl. lagar).

3.3 Generella riktlinjer & anvisningar

3.3.1 Skötsel

Det är viktigt att påpeka att inget rikkärr är det andra likt vilket innebär att en generell skötsel inte utan vidare går att applicera på samtliga rikkärr. Området bör alltid skötas enligt lokal hävdtradition. Uppföljning bör göras regelbundet för att se om skötseln är optimal för att uppnå syftena för reservatet.

Området får inte tillföras några näringsämnen. Dessutom får ingen tillskottsutfodring ske och inga former av bekämpningsmedel eller gödningsmedel användas. Markerna ska hållas öppna och grundvattnet hållas på en fortsatt hög nivå.

3.3.2 Dikningsföretag

Befintliga diken och dikningsföretag får underhållas i enlighet med 2 kap. 5 § Lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Dikningsföretaget "Sandby - Sularp av år 1945" är delvis beläget inom naturreservatets gränser (se bilaga 6).

Om reservatet ingår i ett eller flera *Natura 2000-områden* gäller tillståndsplikt för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i området (7 kap. 28 a § Miljöbalken). Tillstånd lämnas av länsstyrelsen eller den myndighet som samtidigt skall pröva tillstånd enligt 9 kap. eller 11-15 kap. Miljöbalken. Om tillstånd ges, ska rensningsmassor och maskiner endast uppehållas på norra sidan av Sularpsbäcken.

3.4 Skötselområden

Naturreservatet har delats in i fyra skötselområden (se bilaga 2);

- 1) slättermark (0,72 ha)
- 2) betesmark (2,17 ha)
- 3) skogsmark (0,20 ha)
- 4) övrig mark (0,09 ha)

4 Mål och åtgärder för skötselområden

4.1 Skötselområde 1 - Slättermark

4.1.1 Beskrivning

Området är utpekad *Natura 2000-område* med rikkärrsvegetation (7230) i de centrala delarna omgivet av högörtängar (6430) och fuktängar⁹ (6410) (se bilaga 5). Förutom några enstaka alar längs med södra stängslet och några fåtal buskar är marken öppen.

Partierna med rikkärr är öppna med lågvuxen vegetation och arter såsom blåttåg (*Juncus inflexus*), majviva (*Primula farinosa*), näbbstarr (*Carex lepidocarpa*), slätterblomma (*Parnassia palustris*), tätört (*Pinguicula vulgaris*), tagelsäv (*Eleocharis quinqueflora*), ängsnycklar (*Dactylorhiza incarnata* var. *incarnata*). I bottenskiktet förekommer flera brunmossor, bl.a. späd skorpionmossa (*Scorpidium cossoni*) och spjutmossa (*Calliergonella cuspidata*). På kalkfuktängen (del av 6410) förekommer arter såsom

⁹ "fuktängar med blåttåtel eller starr" (fullständigt namn på naturtypen enligt Habitatdirektivets bilaga 1).

blodrot (*Potentilla erecta*), darrgräs (*Briza media*), hirsstarr (*Carex panicea*), kärrsälting (*Triglochin palustris*), näbbstarr, slankstarr (*Carex flacca*), småvänderot (*Valeriana dioica*), stor käringtand (*Lotus pedunculatus*), ängsmyskgräs (*Hierochloë odorata* ssp. *odorata*), ängsstarr (*Carex hostiana*) och ängsvädd (*Succisa pratensis*).

Högörtängarna förekommer både i kantzoner och mellan rikkärrsdelarna. I kantzonen dominerar ohävdarter som brännässla (*Urtica dioica*), älggräs (*Filipendula ulmaria*) och rosendunört (*Epilobium hirsutum*) medan mellan rikkärrsdelarna finns en frodig vegetation med humleblomster (*Geum rivale*), smörboll (*Trollius europaeus*), strätta (*Angelica sylvestris*) och åkerfräken (*Equisetum arvense* ssp. *arvense*). Högörtängarna har en tendens att konkurrera ut fuktäng- och rikkärrsvegetationen om hävden minskar eller upphör. I det nordvästra hörnet växer mycket tuvstarr (*Carex cespitosa*). Kalkkärrsgrynsnäckan existerar här i livskraftiga populationer.

4.1.2 Skötselmål

Skötselområde 1 – slåttermark (2008-05-27).

- Området ska hävdas årligen för att värden ska bevaras och kunna utvecklas.
- Området ska hållas fritt från träd och buskar (enstaka salix sparas).
Krontäckning ska vara 0-1 %.
- Ingen förnaansamling får ske.

4.1.3 Bevarandemål

Bevarandemål enligt bevarandeplanen för Natura 2000 betecknas med en *.

- Vegetationen ska domineras av hävdgynnade arter typiska för slåttermarker.*
- Utbredning av fuktäng (6410), högörtäng (6430) och rikkärr (7230) ska vara minst 0,2, 0,3 respektive 0,1 hektar.*

- Arealen kalkfuktäng (ingår i fuktäng (6410)) ska utgöra minst 10 % av områdets fuktängar, alltså > 0,02 ha (20 m²).*
- Naturtyperna rikkärr (7230) och kalkfuktäng ska om möjligt öka i omfattning, gärna på bekostnad av övrig fuktäng (6410) och högörtäng (6430).
- Förekomsten av konkurrenskraftiga ohävdarter såsom älgört och rosendunört ska ha en täckning på högst 5 % av den totala arealen naturtyper i skötselområdet.*
- Typiska arter för fuktäng (t.ex. hirsstarr, kärrsälting, majviva, slankstarr, tätört, vildlin, ängsnycklar, ängsstarr och ängsvädd) respektive för högörtäng (t.ex. smörboll) ska förekomma i livskraftiga populationer i området.*
- Typiska arter för rikkärr (t.ex. knagglestarr, majviva, slätterblomma, tätört och ängsnycklar) ska förekomma i livskraftiga populationer i området.*
- Kalkkärrsgrynsnäcken ska bevaras i en långsiktigt livskraftig population.*
- Grundvattennivån ska hållas hög för att säkerställa den långsiktiga förekomsten av områdets naturtyper.*
- Vattenkvaliteten i hela området ska vara lämplig för rikkärrarter, det vill säga att ingen tillförsel av näringsämnen eller bekämpningsmedel får förekomma.*

4.1.4 Skötselåtgärder

4.1.4.1 Engångs-/restaureringsåtgärder

Vissa engångs-/restaureringsåtgärder måste vidtagas för att nå bevarandemålen för naturreservatet. Dessa står listade i bilaga 7.

4.1.4.2 Löpande åtgärder

- Området hålls regelbundet fritt från uppväxande sly och buskar. Videbuskar sparas i förmån för landmolluskerna, men ansas emellanåt för att inte bli för stora.
- Området hävdas med årlig sen slåtter i augusti-september. Det är viktigt att skärande redskap används.
- Höet forslas bort från kärret senast 14 dagar efter varje slåttertillfälle. Höet samlas ihop manuellt, alternativt med fyrhjuling med höräfsa där markens bärighet är god nog. Körskador får inte uppstå.
- Förslåtter genomförs årligen med koncentration på den ohävdvegetation med älgört, nässlor och rosendunört som annars kan ta över. Förslåttern sker innan växterna går i blom, förslagsvis i början av juni. Röjsåg eller knivslåtterbalk är bra alternativ i dessa områden. Vid kraftig tillväxt kan en extra förslåtter genomföras.
- Slåttern följs om möjligt av efterbete (helst nötkreatur och lantraser med lågt marktryck). Djuren släpps på tidigast två veckor efter genomförd slåtter. Betetrycket måste regleras så att omfattande trampskador ej uppstår. Risk för trampskador ökar vid blöta år (mycket nederbörd, låg avdunstning) och betetrycket bör därför anpassas till detta. Till exempel kan bete uteslutas vid särskilt blöta år medan några torra år på rad kan inbjuda till flera års bete i följd.
- För att gynna orkidéer och andra kärlväxter med tvååriga cykler kan den sena slåttern på prov införas vartannat år i några år. Även mollusker och insekter med ettåriga

livscyklerna gynnas av en inte alltför intensiv hävd. Möjligheten att testa slätter och bete med olika intervall ska finnas, men resultaten ska följas upp noggrant och anpassas efter behov.

4.2 Skötselområde 2 - Betesmark

4.2.1 Beskrivning

Området är indelat i två delområden (se bilaga 2):

2A) betesmark i norra delen

2B) betesmark i södra delen

Delområde 2A har en något mer kuperad terräng än skötselområde 1. Området består av betesmark med ett blötare parti i väster som under våren när marken är mycket blöt utnyttjas som damm av lekande vanlig groda. Ohävdarter såsom älgört och ogräsmaskrosor (*Taraxacum ruderalia*) sprider sig in längs södra stängslet. Två större delvis mycket täta buskage av slån (*Prunus spinosa*) med inslag av alm (*Ulmus* ssp.), hagtorn (*Crataegus* ssp.) och rosbuskar (*Rosa* ssp.) breder ut sig som två öar i centrala delarna av området. Mellan dessa buskage breder en torrbacke ut sig ner mot östra/sydöstra kanten på delområdet. Buskagen utgör hemvist för småfåglar men även för insekter och landmollusker. Torrbacken är utpekad i Ängs- och betesmarksinventeringen (2002-2004) som naturtyp 6270 (*Artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ*), med en yta på 0,267 ha. På torrbacken, vars underliggande berggrund består av diabas, återfinns arter som småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*), backsippa (*Pulsatilla vulgaris*), fältvädd (*Scabiosa columbaria*), gullviva (*Primula veris*), johannesört (*Hypericum perforatum*), gökblomster (*Lychnis flos-cuculi*), gökärt (*Lathyrus linifolius*), rödkämpar (*Plantago media*) och brudbröd (*Filipendula vulgaris*). Torrbacken bedömdes som svagt hävdad vid ängs- och betesmarksinventeringen, men hela området har sedan några år betats av hästar.

Utblick från gång- och cykelvägen över västra delen av norra betesmarken (2008-05-27).

Delområde 2B ligger söder om banvallen och består av en trädfri naturbetesmark. Delar av området är utpekade Natura 2000-område med fuktängar (6410) och högörtängar (6430) (bilaga 5). Området är för närvarande uppdelat i tre betesfällor åtskilda med elstängsel och grindar (bilaga 3).

Foto t v: taget från östra betesfällan, med riktning mot mellersta betesfällan och slåttermarken.

Foto t h: mellersta fällan sett från västra fällan (2008-05-27).

Västra betesfällan med Hardebergspåret skymtandes bakom buskagen (2008-05-27).

I och nedanför slänten som går längs med skogen samt ut i östra fällan, sipprar källvatten fram på vissa ställen och bidrar till en hög markfuktighet. Längst i öster är marken något torrare. I östra fällans gräns mot åkermarken återfinns brännässla (*Urtica dioica* ssp. *dioica*), hundäxing (*Dactylis glomerata*) och ängskavle (*Alopecurus pratensis*) som tyder på att marken blivit gödselpåverkad. Den västra fällan består delvis av högörtäng (6410). Den mellersta fällan som löper längs med skogsranden är mer beskuggad och har en relativt frodig vegetation med bland annat mycket brännässlor och älggräs.

4.2.2 Skötselmål

- Betesmarken och dess värden ska bevaras.
- Betesmarken ska vara välbetad med en tät, jämn och låg grässvål.
- De två centrala buskagen i skötselområde 2A behålls men får maximalt utgöra 10% av områdets yta. För övrigt ska i betesmarkerna endast enstaka träd och buskar förekomma.
- Areal och artrikedom på torrbacken på norra reservatsdelen ska bevaras och helst utökas.
- Att på lång sikt inkludera skötselområde 4 i betesmarken.

4.2.3 Skötselåtgärder

4.2.3.1 Engångs-/restaureringsåtgärder

Vissa engångs-/restaureringsåtgärder måste vidtagas för att nå bevarandemålen för naturreservatet. Dessa står listade i bilaga 7.

4.2.3.2 Löpande åtgärder

- Uppväxande sly röjs vid behov.
- Buskagen hålls efter vid behov.
- Området hävdas med bete, om möjligt med nöt (helst lantraser med lågt marktryck) från maj - okt/nov. Hästar är ett gott alternativ. Får kan accepteras om andra alternativ ej finns. Slätter kan ersätta betesdrift.

4.3 Skötselområde 3 - Skogsmark

4.3.1 Beskrivning

Området består av ett stråk av den planterade barrskog som finns i söder samt halva slänten som löper längs med denna skog. Skogsranden har inslag av lövträd och i slänten växer stora mängder brännässlor.

Foto: Visar skogsranden och översta delen av slänten, fylld med brännässlor (2008-05-27).

4.3.2 Skötselmål

- Skogsmark alternativt betesmark.
- Anpassa skötseln för att gynna bevarandevärdena i skötselområde 1, slåttermark. Skogsmarken bör på sikt omföras till betesmark. En eventuell avverkning ska genomföras med största försiktighet och omsorg för naturreservatets värden.

4.3.3 Skötselåtgärder

- Lövträd gynnas.

4.4 Skötselområde 4 - Övrig mark

4.4.1 Beskrivning

Området skiljs från område 2A genom bäckens lopp, och är mycket tuvigt och svårtillgängligt. Träd och buskar täcker delar av området.

4.4.2 Skötselmål

- Utvecklingsmark.
- På lång sikt kan området innefattas i delområde 2A, exempelvis genom anläggning av en spång.

4.4.3 Skötselåtgärder

- Ingen skötsel.

Foto: Sularpsbäcken skiljer skötselområde 4 (t v) från området 2A (t h) (2008-04-03).

5 Friluftsliv och rekreation

5.1 Övergripande mål

- Naturreservatet ska vara tillgängligt för allmänheten.
- Friluftslivet ska utvecklas med anpassning till områdets bevarandevärden och får inte medföra förstörelse eller slitage på de naturvärden som finns i reservatet.
- En informationsskylt med beskrivning av reservatet ska finnas.

5.2 Riktlinjer och åtgärder

5.2.1 Tillgänglighet

Området är sällan besökt annat än av botaniskt- och/eller naturintresserade personer. Att det merparten av året är delvis mycket blött begränsar tillgängligheten. Gång- och cykelvägen mellan Lund och Södra Sandby går tvärs genom reservatet vilket gör det tillgängligt och nära. Närmaste busshållplats (*Hardeberga*) ligger ca 500 meter från reservatet. Bilparkering finns ca 1 km österut vid Fågelsångsdalens naturreservat.

5.2.2 Anordningar för friluftslivet

Stängselpassager i form av stättor, färast samt grindar finns för att komma in i reservatet.

Vid bildandet av naturreservatet kan området komma att bli mer frekvent besökt av allmänheten. Området bör uppmärksammas för dess fina värden men får inte utsättas för slitage. Därför kan styrning av besökare komma att behövas, t.ex. med spänger, som gör det möjligt för besökarna att studera de fina rikkärrspartierna utan att åverka skada på de känsliga värdena.

Åtgärder:

Översyn av stängsel och övergångar minst en gång varje år (förslagsvis innan bete släpps på under våren). Elstängsel och stättor ska alltid vara i gott skick d.v.s. vara stabila och hela. Risker för olyckor ska minimeras.

Vid ökad besöksfrekvens och risk för markslitage, bör besökare kanaliseras genom t.ex. anläggande av spänger. Vid sådan åtgärd ska hänsyn tas så att skada på växter och djur i allra högsta grad undviks.

5.2.3 Information

En äldre allmän informationsskylt finns för Sularpskärr.

Åtgärder:

Informationsskylten ska ersättas med en ny skylt om naturreservatet och placeras intill stängselövergången till delområde 1 (se bilaga 3). Därefter ska skylten ses över årligen och ersättas vid behov. Kompletterande skyltar om exempelvis naturreservat i närheten, information om vandringsleder m.m. får sättas upp i anslutning till ordinarie reservatsskylt.

6 Gränsmarkering

Naturreservatets gränser skall utmärkas enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och Naturvårdsverkets anvisningar.

7 Uppföljning och dokumentation

7.1 Uppföljning av skötselmål

Skötseln av reservatet och anläggningarna för rekreation och friluftsliv följs upp kontinuerligt av förvaltaren så att skötselmålen och syftet med reservatet uppnås. I slåtter- och betesmarkerna ska hävden följas upp årligen och ges resultatet godkänt eller icke godkänt. Utbredning av ohävdarter ska följas upp regelbundet.

Utbredning av träd och buskar ska följas upp vart 5-10 år.

Uppföljning av mål som kräver inventeringar sker vart 5-10 år.

7.2 Uppföljning av Natura 2000 - värden

Uppföljning av förekommande naturtyper och arter enligt Natura 2000 sker i Länsstyrelsens regi i enlighet med de anvisningar som Naturvårdsverket utfärdar.

Förekommande värden enligt nationella åtgärdsprogram för hotade arter eller biotoper övervakas av Länsstyrelsen i enlighet med riktlinjerna i respektive program.

7.3 Dokumentation av skötselåtgärder

Såväl engångs- som löpande åtgärder dokumenteras genom anteckningar och ev. fotodokumentation.

8 Källor

Litteratur

ArtDatabanken, SLU.

Gärdenfors, U., 2005. Rödlistade arter i Sverige 2005. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Jordbruksverket, 1995. Ängar (*broschyr*).

Lunds kommun, 1998. Översiktsplan för Lunds kommun. Stadsarkitektkontoret i Lund.

Lunds kommun, 2006. Grönstruktur- och naturvårdsprogram för Lunds kommun, bevarande och utveckling A-programdel. Stadsbyggnadskontoret och Tekniska förvaltningen, Lunds kommun.

Lunds kommun, 2006. Åtgärdsprogram för grönstruktur och naturvård i Lunds kommun, GNP 2007-2009. Park- och naturkontoret, Tekniska förvaltningen, Lunds kommun.

Länsstyrelsen i Skåne län, 2002-2004. Ängs- och betesmarksinventeringen.

Länsstyrelsen i Skåne län, 2005. Pärigräs och ängabollar – växter i skånska naturbetesmarken och ängar (*broschyr*).

Länsstyrelsen i Skåne län, 2005. Bevarandeplan för Natura 2000-område Sularpskärr.

Länsstyrelsen i Skåne län, 2006. Rikkärrsinventeringen.

Mossberg, B. & Stenberg, L., 2003. Den nya nordiska floran. Wahlström & Widstrand.

Naturvårdsverket, 1994. Myrskyddsplan för Sverige.

Naturvårdsverket, 2003. Bildande och förvaltning av naturreservat (*handbok*).

Naturvårdsverket, 2003. Natura 2000 i Sverige – Handbok med allmänna råd.

Naturvårdsverket, 2007. Reviderad myrskyddsplan för Sverige.

Olsson, K-A. m. fl. (red), 2003. Floran i Skåne. Vegetation och utflyktsmål. Lund.

Sundberg, S., 2006. Åtgärdsprogram för bevarande av rikkärr. Naturvårdsverket.

Tyler, C., 1981. Sydsvenska kalkkärr – Hävd i gången tid och sköselförslag för framtiden - meddelanden från Växtekologiska Institutionen, Lunds Universitet. 47. Lund.

Tyler, T. 1999. Mossfloran i Lunds kommun. Lunds Botaniska Förening, Medlemsblad 1999:3.

Tyler, T. m. fl. (red), 2007. Floran i Skåne. Arterna och deras utbredning. Lund.

von Proschwitz, T., 1998. Faktablad: Vertigo geyeri – kalkkärrsgrynsnäcka.

Weimarck, H. och G. 1985. Atlas över Skånes Flora. Lund.

Wigforss, M. 1978. Sularpskärr – ett okänt kalkkärr utanför Lund. Skånes Natur 1978:1.

Kartmaterial

Flygbild 1940, gisskikt, Lunds kommun.

Flygbild låghöjd 2004, gisskikt, Lunds kommun.

Fastighetskartan (2007), gisskikt, Lunds kommun.

Lantmäteriet, Fastighetskartan, kartblad 2C5i Hardeberga.

Lantmäterimyndigheten, "Skånska rekognosceringskartan, IIÖ 205", 1812-1820.

Lantmäterimyndigheten, "Charta öfwer ut- och inägor uti Harreberga och Sularp", 1799.

Lantmäterimyndigheten, Häradskartan, 1913.

Lunds stadsbyggnadskontor, Hushållningssällskapets karta 1912.

SGU, Berggrundskarta, Malmö SO.

SGU, Jordartskarta, Malmö SO.

Elektroniska källor

Länsstyrelsen i Skåne län, 2008. Digitala handlingar ur Kungliga lantbruksstyrelsens arkiv för dikningsföretaget "Sandby – Sularp av år 1945 i Södra Sandby och Hardeberga socknar, Malmöhus län (CD-ROM).

www.historiskt.nu/normalsp/normal_mail.html (Hemsida om svensk järnvägshistoria) (2008-12-27)

www.naturvardsverket.se (Naturvårdsverkets hemsida) (2009-02-08)

www.ne.se (Nationalencyklopediens hemsida) (2008-12-27)

www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html (Riksantikvarietämbetets söksida för fornminnen) (2008-12-29)

Övriga källor

Ted von Proschwitz, Göteborgs Naturhistoriska museum. Brev 2008.

Roland Jönsson, f.d. markägare. Muntligen 2008.

Gösta Régnell, Vattenenheten, Länsstyrelsen i Skåne län. Muntligen 2008.